

## GLOBALIZAREA ȘI COMUNICAREA INTERCULTURALĂ

Svetlana Coandă, dr. hab. în filosofie, conf. univ., USM  
Elena Macari, doctorand, USM

Globalizarea este un fenomen nou cu multiple aspecte. Care este sensul procesului de globalizare? Care sunt principalele direcții conturate? Care sunt obiectivele finale ale acestui proces? Nu s-a conturat încă o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată, motivul principal constituindu-l faptul că globalizarea include o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă, atingând toate domeniile existenței sociale. În cele ce urmează, vom menționa totuși, unele dintre cele mai sugestive definiții ale globalizării. Astfel, sociologul american Anthony Giddens susține că globalizarea: "leagă popoare și colectivități anterior separate, insulate în timp și spațiu". [1] Cercetătorul american Serge Cordellier, afirmă că globalizarea ar reprezenta "uniformizarea și diluarea culturilor naționale sau locale într-un mare tot străbătut de fluxuri și rețele de comunicare." [2] Conform părerii lui Thomas Friedman "globalizarea este integrarea la nivel mondial a piețelor financiare, statelor-națiune și a tehnologiilor în cadrul unei piețe libere capitaliste la o scară nemaîntâlnită până în prezent." [3] Scriitorul francez Jean-Marie Guehenno ne spune că globalizarea "este un cuvânt la modă". Fiecare formă de organizare a lumii, are potențialul său de libertate, de creație, de pericol și de oroare. Lumea statelor națiune bine constituită și suverană este de asemenea lumea mai multor războaie mondiale, de înfruntări înfricoșătoare. Globalizarea este cumva ceea ce numesc "dezintermedierea politică", adică slăbirea tuturor structurilor intermediare între problemele locale și indivizi." [4] Francis Fukuyama consideră că globalizarea apropie lumea de umanitatea sa specifică, anulând traseele posibile prin care s-ar putea ajunge în lumea postumană. Globalizarea este o nouă deschidere a traseului

lumii către ea însăși, cea care ne mântuiește de nevroze alimentate ideologic și ne lecuiește de spaime de genul celor provocate de iminența sfârșitului istoriei, menționa el în lucrarea *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. Savantul român Dinu Marin afirmă că globalizarea este procesul de ordonare a lumii, ca îndepărtare de haos, bazându-se pe tehnologie occidentală, finanțe permissive și informații libere, adică liberalizarea accesului la randament și modernitate, la acumularea de bogăție și putere. Globalizarea este procesul de funcționare a economiei globale, care, în cadrul societății globale, devine aptă să creeze structuri de decizie globală pentru soluționarea problemelor globale.

Interpretată din perspectivă economică și informațională globalizarea se manifestă prin faptul că "oamenii de pe întreaga planetă sunt mai conectați între ei ca niciodată înainte. Informațiile și banii circulă mai repede ca niciodată. Bunuri și servicii produse într-un loc din lume sunt din ce în ce mai disponibile în toate părțile lumii. Călătoriile internaționale sunt mai frecvente. Comunicațiile internaționale sunt un lucru obișnuit." [5] Fondul Monetar Internațional definește globalizarea tot dintr-o perspectivă economică: "globalizarea economică este un proces istoric, rezultatul inovațiilor și al progresului tehnologic. Se referă la creșterea continuă a integrării economiilor lumii, datorată în special fluxurilor comerciale și financiare". [6]

În această ordine de idei, cercetători ai problematicii date afirmă că tendința spre globalizare a lumii contemporane este susținută de cel puțin următorii cinci factori:

1) Comunicațiile globale sunt în mod virtual instantanee și se complică tot mai mult, ceea ce creează premisele pentru separarea muncii, ca operațiune, de executant, ca operator;

2) Capitalul este global. Piețele de capital sunt dispersate, astfel încât nici o țară nu mai deține controlul exclusiv, în timp ce se înregistrează tranzacții comerciale timp de 24 de ore. Banul electronic a creat oportunitatea tranzacției instantanee. Nici un stat nu mai poate controla aceste operațiuni;

3) Într-o economie globală, nu există piețe naționale în sens exclusiv: oricine poate pătrunde și poate intra în competiție pe piață; piețele sunt deschise, există o piață unică; cine nu este pe piață nu există;

4) Piața muncii se divide după principiul înaltă calificare - preț al muncii. Țările mai puțin dezvoltate, dar cu forță de muncă calificată și cu salarii mici, se bucură de atenția investitorilor în condiții de stabilitate politică și de rate înalte de repatriere a profitului;

5) Supremația companiilor transnaționale.

Interpretarea procesului de globalizare în contextul social actual poate presupune că obiectivul suprem al evoluției tehnologiei, a informațiilor, a călătoriilor etc., a vitezei cu care acestea se realizează este reducerea până la minimum a distanțelor dintre oameni, în condițiile unei piețe globale unde barierele comerciale devin inexistente.

Așadar, globalizarea reprezintă o mobilitate extinsă, dezvoltarea multilaterală a relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică și socio-culturală .

Însă, firesc, apare și întrebarea: globalizarea nu este o amenințare la identitatea culturală și etnică a națiunilor, nu contribuie, prin integrarea economică, la anonimatul și dizolvarea lor? Nu se asociază globalizarea mai mult cu primejdia decât cu securitatea? Nu vor duce consecințele globalizării la urmări de natură colonialistă, imperialistă și expansionistă? Posibilitățile deschise de explozia tehnologică, de era telecomunicațiilor și a internetului de a efectua orice cumpărare sau vânzare, orice tranzacție financiară pe piața de capital sau orice altă activitate, generează dispariția interacțiunilor sociale directe și în aceste condiții, generează condiții de segregare și separare umană. După cum menționează George Soros, "localnicii se întâlnesc cu persoanele globale (celebritățile sportive, politice, afaceriste, informaticienii, creatorii de modă, starurile cinematografice etc.) prin intermediul transmisiilor televizate (din satelit)." [7]

De asemenea, apare pericolul pierderii identității, a uniformizării și standardizării: “De la un capăt la altul al planetei, se impune un asemenea stil de viață răspândit prin mijloacele de informare și prescris de repetarea până la sațietate a culturii de masă. Din La Paz la Uagadugu, din Kyoto la Sankt Petersburg, din Oran la Amsterdam, aceleași filme, aceleași seriale de televiziune, aceleași informații, aceleași cântece, aceleași sloganuri publicitare, aceleași obiecte, aceleași veșminte, aceleași mașini, același urbanism, aceeași arhitectură, același tip de apartamente adesea mobilate și decorate în mod identic. În cartierele înstărite ale marilor orașe ale lumii, bucuria diversității cedează locul în fața ofensivei fulgerătoare a standardizării, a omogenizării, a uniformizării.” [8]

În aceste condiții, mulți cercetători din domeniul globalizării propun idea de consens global sau consens universal. Globalizarea trebuie să contribuie la reconfigurarea lumii în baza unor valori unice, ce se impun nu numai prin raționalitatea lor, ci și prin eforturile bine intenționate ale unor forțe politice, instituții economice internaționale, elitele intelectuale, oamenii de afaceri etc., care încearcă să ia decizii cruciale pentru toate popoarele. Căutarea și găsierea unor soluții optime, ce ar corespunde cât mai mult intereselor vitale ale tuturor țărilor și popoarelor implicate, este condiția dezvoltării normale a proceselor de globalizare și de formare a unei noi ordini mondiale, bazată pe suveranitate, toleranță și responsabilitate comună pentru dirijarea proceselor dezvoltării economice, sociale și culturale.

În contextul proceselor de globalizare, o paradigmă ce structurează modul de a gândi este comunicarea. Comunicarea este actul cultural primar, ce presupune un schimb interactiv de mesaje între indivizi, grupuri, societăți, culturi. Ea face posibilă continuitatea și coeziunea vieții sociale, fiind un tip de acțiune socială. În lumea contemporană, comunicarea, circulația informației este decisivă și a devenit o necesitate vitală pentru societăți și indivizi.

De fapt, comunicare interculturală a existat dintotdeauna, dar

problema a devenit deosebit de actuală în condițiile procesului globalizării vieții economice și, în mare măsură, și a celei politice și culturale. Comunicarea interculturală presupune schimbul de creații, cu valorile și bunurile lor aferente, între culturi diferite, care aparțin unor state sau regiuni culturale diferite. Este cert că se poate vorbi de o comunicare interculturală sau de o cultură a comunicării dacă luăm în considerare toate formele de manifestare ale acesteia. Comunicarea interculturală înseamnă “nu numai noi deschideri către alte orizonturi culturale, dar și o achiziționare de noi informații care permit cunoașterea și respectarea celui de lângă noi, acceptarea reciprocă și mai ales o îmbunătățire a propriei culture” [9]. Desigur, există și acea temere care poate apărea: de a nu-ți pierde identitatea culturală în încercarea de a comunica cât mai adânc, de a prelua sau de a da celorlalți propriile păreri.

Realitatea social-politică actuală demonstrează că una dintre cele mai semnificative trăsături ale timpului, cu implicații adânci în procesul de transformare a tiparelor existente ale vieții sociale, rezidă în amploarea care caracterizează în prezent contactele dintre oameni, dintre popoare și culturi, dezvoltarea colaborării internaționale, aprofundarea diverselor forme de colaborare dintre state. În acest context un loc aparte revine fenomenului comunicării interculturale - cea care caracterizează specificul relațiilor dintre indivizi cu identități socioculturale diferite, fiind axată și pe conștientizarea propriei identități în cadrul procesului integrațional. Perspectiva interculturală se întemeiază pe principiile cooperării, intercunoașterii și interacțiunii culturilor, renunțând la confruntarea sau subordonarea lor.

În cercetările actuale, consacrate problemelor comunicării interculturale, se evidențiază două abordări de bază: *instrumentală* și *comprehensivă*. [10] Prima este orientată spre obținerea unor rezultate practice (adaptarea indivizilor în mediul străin și elaborarea metodicilor pentru asimilarea unei comunicări interculturale eficiente prin valorificarea dimensiunii interculturale în cadrul procesului formativ); cea de-a doua se axează pe examinarea transformărilor intervenite în cultură și în personalitate

În urma contactului cu alteritatea, pe oportunitățile dezvoltării disponibilității umane pentru comunicare interculturală, formării personalității capabile să-și asume ipostaza de mediator între culturi. Baza acestei din urmă abordări o constituie ideea necesității păstrării caracterului autohton al culturii în concordanță cu interacțiunea culturilor.

Astfel, promovarea înțelegerii reciproce, a toleranței active, a acceptării diferențelor culturale, susținerea spiritului de cooperare, a interesului pentru alte moduri de viață s-ar înscrie firesc în contextul finalităților majore. Procesul educațional trebuie de orientat spre dezvoltarea unei personalități pe potriva exigențelor contemporaneității, capabile să-și dezvolte flexibilitatea cognitivă, sensibilitatea culturală, spiritul realist față de valorile și atitudinile culturale. Tocmai aceste atribute individuale, dezvoltate reprezintă factori stimulatori pentru contactele și schimburile interculturale, precum și premisele necesare pentru o edificare eficientă a identității în condițiile globalizării.

### **Referințe bibliografice**

1. A.Giddens, *Sociologie*, București, 1991, p.240
2. Lewis, Richard D, *The Cultural Imperative. Global Trends in the 21<sup>st</sup> Century*, Yamouth: Intercultural Press. Inc. 2003.
3. Ibidem.
4. Ibidem.
5. Ibidem.
6. Probleme regionale în contextul procesului de globalizare. Simpozion Internațional, 2002, p.37.
7. George Soros, *Despre globalizare*, Ed. Polirom, Iasi, 2002, p.36.
8. Jandt, Fred E.: *Intercultural communication*, Thousand Oaks–7 London–New Delhi, SAGE Publications, 1995, p.133.
9. Ibidem, p.144.
10. Ibidem.